

Nr 75.

Ankom till riksdagens kansli den 28 mars 1928 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående bemyndigande för statskontoret att vid gäldenärers obestånd träffa vissa uppgörelser.

(4:e avd.)

Uti en inom andra kammaren av herr *E. Röing* väckt motion, nr 160, vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, har hemställts, att riksdagen ville vidtaga åtgärder för att statskontoret måtte bemyndigas att beträffande statens utlåningsfonder och manufakturförslagslånefonden erhålla samma befogenhet i hithörande avseende, som för närvarande tillkommer fullmäktige i riksbanken eller att, efter noggrann prövning av omständigheterna i varje särskilt fall, bevilja de gäldenärer, vilka avträtt sin egendom till borgenärers förnöjande, ackord eller eftergift å deras skuld så ock utom konkurs biträda överenskommelse mellan gäldenär och hans fordringsägare om betalning av gäld.

I detta sammanhang har utskottet jämväl förehåft till behandling en inom andra kammaren av herr *S. Bengtsson* i Norup väckt motion, nr 244, däri hemställts, att riksdagen måtte medgiva Kungl. Maj:t rätt att efter prövning, i likhet med övriga fordringsägare, antaga ett av småbrukarnas andelstörvströförening u. p. a. i Boalt erbjudet ackord på statens fordran.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina framställningar, får utskottet hänvisa till motionerna.

Rörande ifrågavarande motioner har utskottet med stöd av 46 § riksdagsordningen inhämtat yttrande från statskontoret samt, beträffande motionen nr 160, jämväl från fullmäktige i riksgäldskontoret och i riksbanken. Dessa yttranden äro såsom bilagor (Bil. 1—3) fogade vid detta utlåtande.

Summan av utestående lån från de av statskontoret förvaltade lånefonderna utgjorde vid 1927 års utgång över 250,000,000 kronor, därav cirka 150,000,000 kronor till hushållningssällskap och 100,000,000 kronor till andra låntagare. Att i en lånerörelse av sådan omfattning förluster på grund av gäldenärs obestånd tid efter annan kunna inträffa läser få anses förklarligt; i all synnerhet för närvarande torde detta vara oundvikligt med hänsyn till efterkrigsårens häftiga ekonomiska omkastningar. Riksdagens uppmärksamhet har redan tidigare fästs på detta förhållande, och av 1926 års riksdag har utredning begärts rörande storleken av förlusterna å statens utlåningsfonder. I detta avseende har statskontoret nu meddelat vissa uppgifter

rörande inträffade konkurser m. m. under åren 1923—1927, varvid emellertid jämväl upplysts, att från åren före 1923 å vissa av ovannämnda fonder alltjämt förefinnas osäkra fordringar till betydande belopp.

Som synnerligen önskvärt måste enligt utskottets mening framstå, att en i möjligaste mån affärsmässig reglering och avveckling av statskontorets osäkra låneengagemang kan åstadkommas. Ett väsentligt hinder härför har visat sig vara, att en underhandsuppgörelse i dylika fall icke utan en mycket stor omgång låter sig genomföra. Det normala förfaringssättet för hithörande låneärendens avveckling har därför blivit vederbörande huvudgäldenärs samt borgesmäns försättande i konkurs samt en tvångsrealisation av det lämnade lånehypoteket.

Såsom statskontoret närmare utvecklat, vore tvivelsutan i många fall en frivillig uppgörelse att föredraga och detta såväl med hänsyn till vederbörande fordringsägares, enkannerligen statskontorets, som gäldenärens och borgesmännens intressen. Det torde vara av vikt, att de för statskontoret i detta avseende gällande normerna göras mera tidsenliga och bringas till närmare överensstämmelse med det förfaringssätt, som eljest tillämpas såväl i allmänna affärlivet som ock beträffande vissa statens affärgrenar, exempelvis statens vattenfallsverk och riksbanken.

Innan några närmare bestämmelser utfärdas torde dock, såsom riksgäldsfullmäktige framhållit, en närmare utredning tarvas, därvid jämväl bör övervägas, huruvida ej den ifrågasatta befogenheten för statskontoret lämpligen bör på ett eller annat sätt begränsas, exempelvis så, att i fall, då uppkommande förlust kan väntas stiga till större belopp, ärendet underställes Kungl. Maj:t, som skulle hava att antingen avgöra frågan eller ock, då så påfordras, hänskjuta ärendet till riksdagens prövning. Likaledes bör vid nämnda undersökning tagas i betraktande, huruvida inom andra statens förvaltningsområden erfordras liknande reglerande bestämmelser. Jämväl i detta avseende får utskottet åberopa vad riksgäldsfullmäktige anfört.

Vad angår det av herr Bengtsson i Norup motionsvis gjorda yrkandet beträffande reglering av en statens fordran hos småbrukarnas andelstörvströförening u. p. a. i Boalt, torde, då ärendet synes brådskande, hinder icke böra möta för Kungl. Maj:t att, därest så efter prövning befinnes lämpligt, antaga det av föreningen erbjudna ackordet.

Under åberopande härav får utskottet hemställa,

a) att riksdagen i anledning av den av herr Röing i ämnet väckta motionen II: 160 må i skrivelse hos Kungl. Maj:t an hålla om utredning rörande mera tidsenliga grunder för reglering av statens fordringsanspråk vid gäldenärs eller borgesmans inträffade obestånd;

b) att herr Bengtssons i Norup motion II: 244 må anses besvarad med vad utskottet ovan anfört.

Stockholm den 28 mars 1928.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Närvarande: Se under utlåtandet nr 71.

Till riksdagens statsutskott.

Genom remiss den 17 nästlidne februari har Kungl. Maj:t anbefallt Kungl. statskontoret att avgiva och senast den 15 innevarande månad till riksdagens statsutskott överlämna yttrande över *dels* en inom andra kammaren av herr E. Röing väckt motion (nr 160) angående bemyndigande för statskontoret att vid gäldenärs obestånd träffa vissa uppgörelser, *dels ock* en inom samma kammare av herr S. Bengtsson i Norup väckt motion (nr 244) om antagande av ackord på viss statens fordran hos Småbrukarnas andelstörvströförening u. p. a. i Boalt; och får statskontoret, med remissaktens överlämnande, i anledning härav anföra följande.

Den av statskontoret, såsom förvaltare av statens utlåningsfonder samt manufakturförslagslånefonden, bedrivna lånerörelsen har blivit alltmer omfattande. Till belysande av den utveckling, denna rörelse numera erhållit, har statskontoret i nedanstående tablå, omfattande den senaste femårsperioden, för de olika fonderna sammanfört, i runda tal, *dels* summan av de lån, som vid utgången av räkenskapsåret utestått mot allenast av vederbörande låntagare — i samtliga fall hushållningssällskap — till ämbetsverket utfärdade skuldförbindelser, *dels ock* summan av sådana vid samma tidpunkt utestående lån, vilka utlämnats mot, förutom behöriga skuldförbindelser, av statskontoret prövade och godkända säkerheter:

	Statens utlåningsfonder		Manufakturförslagslånefonden	
	Lån mot skuldförbindelser kr.	Lån mot skuldförbindelser och säkerhet kr.	Lån mot skuldförbindelser kr.	Lån mot skuldförbindelser och säkerhet kr.
Den 30 juni 1923	99,814,000	72,997,000	—	2,811,000
» » » 1924	117,240,000	78,907,000	—	2,832,000
» » » 1925	132,850,000	85,389,000	—	3,247,000
» » » 1926	146,067,000	90,345,000	—	3,217,000
» » » 1927	158,339,000	95,821,000	—	3,375,000

Den förra gruppen lån, d. v. s. sådana mot enbart skuldförbindelser, utvisar alltså en ökning från år 1923 till år 1927 med omkring 58,000,000 kronor och den senare gruppen en ökning under samma tid med ungefär 23,000,000 kronor.

Det är givet, att utvidgningen av området för statens understödsverksamhet och den därigenom uppkommande ökningen i antalet lån måste medföra, att det oftare än förut kan komma att inträffa, att vederbörande låntagare brista i fullgörandet av sina för lånen ingångna förbindelser. I den mån denna underlåtenhet beror på iråkat obestånd, har statskontoret ytterst icke haft annan utväg än att genom ett konkursförfarande söka likvid för sin fordran. Denna utväg har också varit den enda, när det gällt att gent emot en insolvent borgensman bevaka kronans rätt.

Härvid har icke kunnat undvikas att stora förluster tillskyndats statsverket.

Av en inom statskontoret verkställd utredning framgår, att under åren 1923—1927 inträffat 42 konkurser för låntagare och 40 konkurser för löftesmän. Av de förra äro 31 och av de senare 27 numera avvecklade. Å lånen hava erhållits eller kunna förväntas inflyta belopp, angivna i nedanstående översikt, som jämväl utvisar de kapitalbelopp, som måste anses osäkra.

Torvlånefonden: bevakade kapitalbelopp 1,135,613:75 kronor; utdelning 172,885:50 kronor; osäkra 962,728:25 kronor.

Manufakturförlagslånefonden: bevakade kapitalbelopp 265,000 kronor; utdelning 112,131:21 kronor; osäkra 152,868:79 kronor.

Kraftledninglånefonden: bevakade kapitalbelopp 320,000 kronor; utdelning 61,666:67 kronor; osäkra 258,333:33 kronor.

Vattenkraftslånefonden: bevakade kapitalbelopp 250,000 kronor; utdelning 250,000 kronor.

Rederilånefonden: bevakade kapitalbelopp 1,343,000 kronor; utdelning 1,343,000 kronor.

Odlingslånefonden: bevakade kapitalbelopp 550 kronor; utdelning 550 kronor.

Egnahemslånefonden: bevakade kapitalbelopp 55,000 kronor; utdelning 55,000 kronor.

Det torde emellertid i detta sammanhang böra framhållas, att från åren före 1923 å vissa av ovannämnda fonder — huvudsakligen manufakturförlagslånefonden och rederilånefonden — alltjämt förefinnas osäkra fordringar till betydande belopp.

Det lärers få anses klart, att i ett affärsförhållande många gånger en frivillig uppgörelse mellan gäldenären och hans fordringsägare är att föredraga framför ett konkursförfarande. För gäldenärens del ligga fördelarna av en dylik uppgörelse i öppen dag. Det torde vara tillräckligt att framhålla den omständigheten, att gäldenären, oaktat konkurs avslutats, icke är fri från sina borgenärer, vilka således genom förnyade konkursansökningar kunna kräva likvid för sina fordringar. Från borgenärens synpunkt har ett ackordsförfarande sin huvudsakligaste betydelse i de fall, då hans fordran i konkursen är oprioriterad. I flertalet konkurser torde tillgångarna uteslutande gå till gäldande av förmånsberättigade fordringar och de ofta mycket stora konkurskostnaderna. Även för en borgenär, som är innehavare av förmånsberättigad fordran, kan emellertid anledning föreligga att genom uppgörelse på frivillighetens väg söka undvika konkurs. Så torde kunna vara förhållandet med innehavare av inteckning, då panten på grund av inträffad värdeminskning kan antagas komma att vid försäljning inbringa belopp, avsevärt understigande fordringsbeloppet.

Ackordsuppgörelse i ett låneförhållande kan vara av olika slag. Därest för lånet lämnats realsäkerhet och låntagaren är på obestånd utan möjlighet att erbjuda annan säkerhet för lånet, kan det för långivaren vara fördelaktigt att vederbörande befrias från återbetalningsskyldighet mot inbetalning av visst belopp. Samma är förhållandet om säkerheten är borgen och annan likvärdig säkerhet icke kan erbjudas av låntagaren eller löftesmännen. I de fall åter, då löftesmännen jämte kontant inbetalning kunna ställa annan ehuru mindre god säkerhet för lånet, kan ställandet av dylik säkerhet göras till villkor för löftesmännens befriande från borgensansvaret. Härigenom erhålles möjlighet att alltjämt låta lånet kvarstå, något som kan visa sig vara av betydelse, då utsikter finnas, att låntagarens ställning i framtiden kan komma att förbättras.

Vad sålunda anförts torde äga tillämpning jämväl å statskontorets nu ifrågasvarande lånerörelse. De fordringar, vilka ovan angivits såsom osäkra, torde statskontoret bliva nödsakat att avskriya. Det är att antaga, att gäldenären beträffande ett stort antal av samma fordringar ägt intresse av att träffa underhandsuppgörelse med långivaren. Därest dylik uppgörelse kunnat genomföras, torde med all säkerhet statsverkets förlust hava blivit avsevärt mindre. Möjligheterna till genomförande av ett ackord äro emellertid — med undantag för manufakturförlagslånefonden — begränsade genom nöd-

vändigheten att erhålla riksdagens medverkan till ackordet. På grund härav föreligger också under nuvarande förhållanden, enligt statskontorets förmenande, i de flesta fall hinder för en praktisk tillämpning av ackordsinstitutet å statskontorets ifrågavarande lån, detta särskilt med hänsyn till den tidsutdräkt, som en dylik medverkan alltid måste åstadkomma.

De erfarenheter, statskontoret under handhavandet av ifrågavarande lånerörelse sålunda vunnit, hava föranlett ämbetsverket att i underdånigt utlåtande den 24 november 1927 angående en av K. Andersson, Ljungby, m. fl. gjord ansökan om antagande av ackordserbjudande av borgensmännen för ett lån från kraftledningslånefonden hemställa, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen utverka bemyndigande för Sig att för framtiden utan riksdagens hörande pröva och avgöra uppkomna frågor om antagande av ackord. Liknande framställning har gjorts i ett av kommerskollegium, statskontoret, lantbruksstyrelsen och vattenfallsstyrelsen den 31 december 1927 avgivet underdånigt utlåtande angående de inom Näs härad av Värmlands län befintliga elektriska distributionsföreningarnas ekonomiska ställning.

I den av herr Röing väckta motionen föreslås nu, att ett dylikt bemyndigande skulle lämnas statskontoret. Det läser icke heller kunna förnekas, att det, såsom motionären framhållit, ligger närmast till, att det ämbetsverk, som handhar förvaltningen av fonderna, äger träffa uppgörelser av det slag, varom nu är fråga. Härigenom skulle också uppgörelserna snabbare kunna genomföras, något som, med hänsyn till gäldenärens möjlighet att begagna en vunnit tidsfrist till skada för fordringsägaren, måste tillmätas särskild betydelse.

De skäl, motionären i övrigt framfört för sitt förslag, synas statskontoret värda beaktande, och i det stora hela kan statskontoret ansluta sig till de synpunkter, som kommit till uttryck i motionen. Även om statskontoret till fullo inser, att det uppdrag, som enligt förslaget skulle komma att påvila ämbetsverket, måste bli ganska krävande och kunna medföra svårigheter av olika slag, anser sig statskontoret för den skull, med hänsyn till de fördelar, som genom det ifrågasatta bemyndigandet för statskontoret borde, ej minst för lånefondernas vidkommande, vara att i många fall vinna, icke böra göra någon erinran mot bifall till motionen.

Beträffande därefter den av herr Bengtsson i Norup väckta motionen får statskontoret överlämna en av vederbörande tjänsteman hos ämbetsverket verkställd utredning i ärendet¹⁾, som givit i huvudsak samma resultat som den i motionen åberopade.

Då ett biträdande av ackordsanbudet skulle vara för torvlånefonden fördelaktigt, varemot ett avslag å detsamma torde medföra vederbörande låntagares och löftesmäns försättande i konkurstillstånd, i vilket fall fonden finge betydligt mindre utdelning än det erbjudna ackordsbeloppet, läser enligt statskontorets förmenande motionen böra vinna bifall.

I handläggningen av detta ärende hava, förutom undertecknade, deltagit statskommisarien friherre Leijonhufvud, t. f. statskommisarien, kanslirådet Nissen, statskommisarien Ouchterlony samt t. f. statskommisarien Alve. Stockholm den 8 mars 1928.

PER SÖDERMARK.

NILS SPILHAMMAR.

Carl Peyron

¹⁾ Ej här avtryckt.

Bil. 2.

Till Riksdagens statsutskott.

Med skrivelse den 17 innevarande februari har statsutskottet anhållit, att fullmäktige i riksgäldskontoret ville avgiva och till utskottet inkomma med yttrande över en inom andra kammaren av herr E. Röing väckt motion (nr 160); och få fullmäktige i anledning härav anföra följande.

I likhet med motionären finna fullmäktige lämpligt, att statskontoret erhåller bemyndigande att beträffande de av ämbetsverket förvaltade lånefonderna vid gäldenärs obestånd träffa vissa uppgörelser. Motionären har hemställt om åtgärder för statskontorets utrustande med enahanda befogenheter i berörda avseende som bankofullmäktige på sin tid erhållit och som återfinnas i § 42 mom. 1 i reglementet för riksbankens styrelse och förvaltning. Då emellertid den utlåningsrörelse, som bedrivs av riksbanken och statskontoret, givetvis är mycket olikartad och det vid sådant förhållande ej kan anses utan vidare klart, att samma bestämmelser i förevarande avseende äro lämpliga för statskontoret, hålla fullmäktige före, att en utredning av frågan bör komma till stånd. Därvid synes böra tagas under övervägande, huruvida ej den ifrågasatta befogenheten för statskontoret bör på ett eller annat sätt begränsas, exempelvis så att det skulle åligga statskontoret att, då det gällde mycket stora belopp eller frågor av tvivelaktig art, underställa ärendet Kungl. Maj:t, som hade att antingen avgöra frågan eller hänskjuta densamma till riksdagens prövning.

Då i viss mån samma skäl som beträffande statskontoret kunna anföras för att lämna fullmäktige i riksgäldskontoret bemyndigande att träffa vissa uppgörelser i fråga om de av riksgäldskontoret förvaltade lånefonderna, hava fullmäktige för avsikt att framdeles beträffande sistnämnda lånefonder hos riksdagen göra framställning om erhållande av samma befogenhet, som kan komma att tillerkännas statskontoret.

Stockholm den 29 februari 1928.

KARL HILDEBRAND.

G. LAGERBJELKE.

G. KOB. B.

H. S. TAMM.

ERIC HALLIN.

ANDERS ANDERSON.

John Hägglund.

Till Riksdagens Statsutskott.

I skrivelse den 17 innevarande februari har utskottet anhållit om fullmäktiges i riksbanken yttrande över en inom riksdagens andra kammare av herr E. Röing väckt motion, nr 160, angående bemyndigande för statskontoret att vid gäldenärs obestånd träffa vissa uppgörelser; och få fullmäktige med anledning härav anföra följande.

Före år 1862 skulle enligt gällande bestämmelser alla frågor om antagande av ackord eller beviljande av eftergifter underställas nästblivande bankoutskott för avgörande i den ordning instruktionen för detta utskott stadgade. Men med anledning av den då antagna konkurslagen ansågs nödigt inrymma åt riksbanken rätt att efter noggrann prövning av omständigheterna i varje särskilt fall bevilja de riksbankens gäldenärer ackord, vilka avträtt sin egendom till konkurs. Däremot skulle, som dittills, frågor om eftergift i övrigt av fordringar underställas bankoutskottet.

Sedermera har 1909 års riksdag i anledning av en då väckt motion beslutit sådan ändring av gällande bestämmelser, att fullmäktige äga att jämväl utom konkurs biträda överenskommelse mellan gäldenär och hans fordringsägare om betalning av gäld.

Enligt vad erfarenheten givit vid handen, har någon olägenhet av den fullmäktige sålunda medgivna rättigheten icke förekommit. Fastmera har dess begagnande utan tvivel i många fall visat sig vara till fördel. Fullmäktige äro fördenskull av den uppfattning, att det ur allmänt ekonomiska och praktiska synpunkter måste vara önskvärt, att mera smidiga och lämpliga former tillskapas, varigenom myndigheter, som omhändervärd förvaltningen av statens utlåningsfonder, beredas tillfälle att, där omständigheterna därtill föranleda, vid gäldenärs obestånd träffa uppgörelse under hand.

Stockholm den 23 februari 1928.

ADOLF AF JOCHNICK.

VIKTOR MOLL.

WALTER PHILIPSON.

A. AMNÉR.

LUDVIG WIDELL.

VIKTOR LARSSON.

Carl Törneblad.